

AZ UNESCO-LISTA MELLÉ SEMMIT SEM AJÁNL A ROMÁN KORMÁNY A MÓCVIDÉKI FALUNAK

Verespatak kiúttalansága

folytatás az **1** oldalról

A felvásárolt ingatlanok zöme az eltervezett bányakitermelés zónájában található, így azok eleve lebontásra kerültek volna, a többi épület közül pedig néhányat felújítottak.

Pontos információt nehéz kibányászni arról, hogy ez a megaméretű bányászati beruházás mekkora részt érintett volna a faluból. Egyes vélemények szerint a megmaradó falurészben is elérhetlenné vált volna az élet a folyamatos robbantások és a hatalmas por miatt, amit a katolikus templom fölött magasodó hatalmas hegy kitermelése okozott volna. Más vélemények szerint az egész települést el akarták költöztetni.

Körülnéztek mind a három magyar templom házatáján. Legjobb állapotban a római katolikus templom található – az épületet állítólag még a Gold Corporation pénzből újították fel –, a református templom tatarozása most folyik magyar állami pénzből.

Ladányi Sándor abrudbányai református lelkész nemcsak a templomot, hanem a múlt században épült, és mára romossá vált papilakot is szeretné felújítani. Igaz, református hívek már nem élnek a faluban, viszont évről évre egyre több magyar turista érkezik, akiket vagy a lelkész, vagy az abrudbányai református főgondnok, Kopenetz Loránd gyógyszerész vezet végig a településen. A papilak vendégházzá alakulna, ahol olcsóbb elszállásolási lehetőséget tudnának biztosítani a turistáknak. Ladányi és Kopenetz is immár az egyetlen hosszú távú stratégiát a turizmus fejlesztésében látja.

A papilak felújítására sikeresen elnyertek egy román szakminisztériumi támogatást, amelyet az Országos Örökségvédelmi Hivatal támogat. A bukaresti művelődési minisztérium

mindössze két verespataki műemléképület felújításának támogatására ajánlott pénzt. A görögkatolikus parókia felújítása már egy évvel ezelőtt zöld utat kapott, azonban nem találtak kivitelezőt: úgy tűnik, a napokban végül mégis sikerül szerződést kötni egy környékbeli építkezési vállalattal, amelyik elvégzi a munkálatokat. A református parókia esetében erre jövőre kerülhet sor, miután az elkészült tervrajzokat elfogadja és láttatja a szakminisztérium.

Civilek küzdelme

Verespataknak az UNESCO-listára történő felkerülése elsősorban néhány civil szervezet érdeme. Az ügyért legtöbbször Virgil Apostol bukaresti építész tett, a Vasile Pârvan Műépítészeti Egyetem kutatója, aki számos restaurálási projektben vesz részt országwide. Először 1996-ban szervezett itt nyári tábort műépítészdiákok számára, azóta szinte folyamatos a verespataki jelenlétük. 2012-ben indították el Fogadj örökbe egy verespataki házat nevű programukat, amelynek célja önkéntesekkel és adományokkal felújítani a falu épített örökségének legalább egy részét.

→ A faluban elindított programjuk keretében eddig tíz épület restaurálását sikerült elkezdni. Ezek zömmel olyan helyi lakosok ingatlanjai, akiknek nincs anyagi lehetőségük eredeti formájában felújítani a műemléképületet.

A neves építészre egy parasztházban akadok rá, ő is együtt dolgozik az önkéntesekkel, nyakig malteres, festékes. Elmeséli, hogy amikor 2009-re elkészült a részletes

Vendégházzá újítanák fel a református papilakot

dokumentációjuk Verespatak épített örökségéről, és azt benyújtották a művelődési minisztériumba, a hivatalnokok bezárták egy íróasztal fiókjába abban a reményben, hogy mindenki megfélekedzik róla. Végül a sokadik kilincselésre a szakminisztérium eldöntötte, hogy egy nemzetközi szakértői csoporttól rendel tanulmányt a verespataki épített örökség és a bányászat jövőjével kapcsolatban. Az oxfordi kutatók tanulmánya végül a civil szervezetek érveit támasztotta alá, amely kizárja a nagyméretű, külszíni bányászat lehetőségét, ha meg akarják menteni a Romániában egyedülként fennmaradt római kori bányászat kétezres éves labirintusszerű folyosóit, illetve a falu műemléképületeit.

– Nehéz anyagi helyzetben vagyunk, mert az ország más részétől eltérően a verespataki programjainkra nem találtunk szponzorokat. Az előző évek bizonytalansága miatt mindenki ódzkodott a térségtől, mert sokan biztosra vették, hogy előbb-utóbb beindul az aranykitermelés, és akkor értelmetlen beruházni a megmaradó falurészekbe. De szerencsére most már ennek vége. Abban bízom, hogy a világörökségi lista részeként immár Verespatak is az eddiginél sokkal jobb megítélés alá esik – magyarázza a fiatal szakember, akinek hosszú évek óta szívügye Verespatak megmentése.

A faluban elindított programjuk keretében eddig tíz épület restaurálását sikerült elkezdni. Ezek zömmel olyan helyi lakosok ingatlanjai, akiknek nincs anyagi lehetőségük eredeti formájában felújítani a műemléképületet. A tulajdonos szerződést köt a civil szervezettel, ennek fejében pedig a Virgil Apostol mellé elszegődő 15–20 önkéntes nekilát a munkának. A terveket az építész készíti el és engedélyezteteti a minisztériumban, a felújításhoz szükséges építőanyagot szintén az egyesületük teremti elő különböző forrásokból.

Munkájuk iránt nagy az érdeklődés az egyetemisták, de az idősebb nemzedékek körében is. Kéthetes turnusokban 15–20 önkéntest tudnak fogadni, de sokkal többen jönnének, viszont nincs lehetőség mindenki elszállásolására és ellátására. Elsők között az unitárius egyház parókiaját újították fel és azt rendezték be az önkéntesek szálláshelyévé. Szintén az egyesület készíti el a református parókia felújítási tervét is.

Kérdésemre, hogy mennyire fogadják szívesen a civileket egy olyan településen, ahol az emberek többsége a bányanyitásban és nem a kulturális örökségmegőrzésben érdekelt, Virgil Apostol szerint az utóbbi időben kezd megváltozni a viszonyulás, miután a helyben maradó lakosok kezdik megérteni, hogy valójában az ő érdekükben is fontos az UNESCO-listára történő felkerülés.

– Elmagyaráztam az embereknek, hogy a kulturális örökségről szóló védelem nem zárja ki a bányászatot, amennyiben az nem hatalmas, tájidegen befektetésként akarja kitermelni az aranyat. A Roşia Montana Gold Corporation projektje azért megvalósíthatatlan, mert ezzel párhuzamosan nem biztosított a kulturális örökség fennmaradása. Aki a jövőben bányászatban gondolkodik, annak más megoldást kell kidolgoznia – vélekedik az építészeti szakember.

A ciános technológiának nincs alternatívája

A faluban működő bányamúzeum – ahol a mélyben meglátogathatók a római kori tárnák és folyosók egy része – rengeteg vendéget fogad nemcsak az országból, hanem külföldről is. A múzeumot Rus Valentin bányamérnök hozta létre önszorgalomból, amikor őt bízták meg a bányabezárás lebonyolításával. Az egykori 1200 alkalmazottból mára hárman maradtak, de ennek a három alkalmazottnak is nehezen sikerül előteremteni a fizetést. Sem a kultuszminisztérium, sem a helyi önkormányzat nem támogatja munkájukat. A dévai bányai központhoz tartoznak, de onnan sem jön apanázs.

A szakember naponta több alkalommal vezeti végig a népes turistacsoportokat a több mint egyórás felszín alatti és a bánya bejáratának szomszédságában, a felszínen berendezett bányászati múzeum kellekei között. A bányászat jövőjével kapcsolatban nem túl bizakodó.

– A létező verespataki aranykészletet ma már csak ciános technológiával lehet hatékonyan kibányászni. A régi állami bányavállalatban az ülepítékes módszert használtuk, de az csak akkor hatékony, ha az arany jelenléte nagyobb a kőzetben. Mi már azokat a rétegeket kibányásztuk, így ami maradt, arra ciános technológia kell, ez a lehetőség azonban ma már Verespatakon kizárt – fogalmaz a bányamérnök.

Azt sajnálja, hogy nem sikerült kompromisszumos megoldást találni. Nem tartja járható útnak a hatalmas beruházással és nagy felületen elképzelt kanadai külszíni bányászatot – mint fogalmaz, kisebb léptékben kellett volna gondolkodni –, ugyanakkor túlzásként ítéli meg az örökségvédelem mai helyzetét is, amikor az egész falut megmentésre kikiáltott műemlékegyüttesként próbálják beállítani.

Verespatak központja. A műemléképületeket szocreál tömbház váltja